

COVID 19 SALGINININ KONAKLAMA SEKTÖRÜNE FİNANSAL ETKİLERİ VE KUŞTUR KUŞADASI ANONİM ŞİRKETİ UYGULAMA ÖRNEĞİ¹

FINANCIAL EFFECTS OF THE COVID 19 ON THE ACCOMMODATION SECTOR AND KUŞTUR KUŞADASI JOINT-STOCK COMPANY APPLICATION EXAMPLE

Hümevra KOÇ *

*Araştırma Makalesi/ Geliş Tarihi:08.02.2022
Kabul Tarihi:30.06.2022*

Öz

Çalışmada, COVID - 19 küresel salgınının Dünya’da ve Türkiye’de konaklama turizmi üzerinde finansal etkileri incelenmiştir. Bu etkilere değinilirken, alınan koruma kararlarından da kısaca bahsedilmektedir. Konaklama sektöründe bulunan şirket üzerinden de bu etkiler, salgın öncesindeki 1 yıl ve salgın sürecindeki yıllar baz alınarak mali yapı teknikleriyle incelenmiş ve yorumlanmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda, salgının sektör üzerinde olumsuz etkilere neden olduğu, hatta salgın sürecinin başında sektörün durma noktasına geldiği, alınan tedbirlerin esnetilmesiyle beraber daha sonra sektörün toparlanmaya başladığı tespit edilmiştir. Salgın süresince de birçok işletme ve şirketin ekonomik küçülmeler yaşadığı, hatta birçoğunun faaliyetlerine devam etmekte zorlandığı bilgilerine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: COVID–19, Turizm, Otel, Konaklama sektörü

JEL Sınıflaması: M21, M30, M40

Abstract

In the study, the financial effects of the COVID-19 global epidemic on accommodation tourism in the world and Turkey were examined. While these effects are mentioned, the protection decisions taken are also briefly mentioned. These effects on the company in the accommodation sector were examined and interpreted with financial structure techniques, based on the 1 year before the epidemic and the years during the epidemic process. As a result of the examinations, it was determined that the epidemic caused negative effects on the sector, even though the sector came to a standstill at the beginning of the epidemic process, and the sector started to recover after the measures were stretched. It has been learned that many businesses and companies experienced economic contractions during the epidemic and that many of them even had difficulties in continuing their activities.

Keywords: COVID-19, Tourism, Hotel, Hospitality industry

JEL Classification: M21, M30, M40

¹ **Bibliyografik Bilgi (APA):** FESA Dergisi, 2022; 7(2) , 214-226 / DOI: 10.29106/fesa.1069445

* Hümevra KOÇ, Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe ve Finansman dalında Yüksek Lisans Öğrencisi, Humeyra.koc.1@gmail.com, İstanbul – Türkiye, ORCID: 0000-0002-8283-808X

1. Giriş

Dünyanın en önemli sektörlerinden biri olan turizm, hızlı gelişen en önemli ekonomik faaliyetlerden biridir. Turizm sektörünü birçok faktör olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir. COVID -19 küresel salgını da turizmi olumsuz yönde etkileyen faktörlerden biridir.

Corona virüs hastalığı (COVID - 19), ilk olarak Çin'in Wuhan Eyaleti'ndeki deniz ürünleri ve hayvan pazarında bulunan insanlarda tespit edilmiştir. 2019'un aralık ayının sonlarında solunum yolu belirtileri (ateş, öksürük, nefes darlığı) olarak kendini göstermeye başlamıştır. Türkiye'de ise 11 Mart 2020'de ilk vaka tespit edilmiştir (Bakanlığı, 2020). 13 Mart 2020'de de vaka sayılarının artmasının engellenebilmesi için bir çok tedbir kararı alınmıştır. İlk önce ulusal sınırlar kapatılarak seyahat kısıtlamaları getirilmiştir. Ardından etkinlik ve organizasyon şeklindeki toplu yapılacak faaliyetler yasaklanmış, uluslararası uçuşlar iptal edilmiş ve ülkeye gelenlere karantina uygulanmaya başlanmıştır. İran'da virüs sayılarının artmasıyla birlikte Türkiye'nin İran'la olan sınırlarını kapaması ve uçuşlarını askıya alması bu uygulamalardan biridir. Sınırların kapatılması turizm başta olmak üzere bir çok sektörü ciddi şekilde etkilemiştir. Bu makalede COVID - 19'un konaklama turizmi üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Özellikle Türkiye'de 2020 yılının 2.çeyreğinde COVID - 19 vaka sayılarının artmasıyla yukarı belirttiğim ve daha birçok tedbir ve vatandaşlarda oluşan sağlık korkusundan dolayı hem yurtdışı turizm faaliyetlerinde hem de yurtiçi turizm faaliyetlerinde keskin düşüşler meydana gelmiştir. En önemli göstergelerden bazıları ise şunlardır; turizm gelirleri, turist sayıları, geceleme(konaklama) sayıları ve benzerleridir.

Konaklama sektörü çok zor durumda kalmıştır. Bu süreçte turizm gelirleri azalmış ve konaklama işletmelerinin maliyetleri artmıştır. İşletmeler bu zamana kadar hiç maruz kalmadıkları durumlarla karşı karşıya gelmiştir.

COVID - 19 salgınının konaklama turizmi üzerindeki finansal etkileri mali yapı analiz teknikleri ile analiz yapılması konusu yeterince incelenmemiştir. Bu çalışmada ise, bu konu üzerine odaklanılmıştır. Yani çalışmanın amacı, COVID - 19 salgınının konaklama turizmi üzerindeki finansal etkilerini, bu etkilerin yarattığı değişimlerin oran analizi yapılarak yıllara ve aylara göre dağılımları incelenmiştir.

2. Literatür Taraması

Çalışmalarda, COVID - 19 salgınının hem Dünya turizmine hem de Türkiye turizmine olan etkileri, konaklama sektörüne olan finansal etkileri ve finansal kalemlerde ne gibi değişikliklere neden olduğu, devletin bu salgın sürecinde yayınladığı destekleme ve koruma paketi kapsamında tedbir ve koruma kararları, salgın sürecinde konaklama işletmelerinin finansal kalemlerinde ve işleyişlerinde meydana gelen değişiklik ve yenilikler, konaklama işletmelerinin talepleri arttırmak ve virüsten korunmak için aldığı kararlar ve işletmelerin dijitalleşme uygulamalarına geçişi ele alınmıştır.

Kıvılcım (2020) çalışmasında, COVID - 19'un turizm sektörüne etkileri ele alınmış ve COVID - 19 sonrasında oluşabilecek muhtemel değişiklikler ve yenilikler hakkında öngörülerinden ve artık turizm sektöründe temassız dijital işlemlerle, sosyal mesafeli turlar ve izole tatillerin ön planda olacağı yeni bir dönemin başladığı belirtilmektedir.

Bahar ve İlal (2020) çalışmasında, turizmin Türkiye'nin en rekabetçi ve en önemli sektörler arasında olduğuna dikkat çekmiştir. Yine bu çalışmasında, krizlerin turizm sektörüne ilişkin olumsuz etkilerini sonrasında ise COVID-19'un turizm sektörüne ilişkin etkilerini, toplam GSYH, istihdam vb. birçok açıdan daralmalara yol açtığını, salgın sonrası yeniden toparlanması için yapılması gereken önerilerini ve kriz yönetimi aşamalarını ortaya konulmuştur.

Çalış ve Çıtak (2020) çalışmalarında, turizm sektörünün, seyahat kısıtlamaları sonucunda COVID-19 salgınından en çok etkilenen sektörler arasında olduğu belirtilmektedir. Salgının sektör üzerindeki etkileri, bu etkilerin sonuçlarını ve etkileri gidermek için devletin aldığı ve işletmelerin uygulamak zorunda olduğu tedbirler ve bunların sonuçları ortaya konulmaktadır.

Doğru ve Koçak (2021) çalışmasında, turizm sektörünün öneminden bahsetmiştir. COVID-19 salgınının turizm sektöründe özellikle konaklama sektörü üzerindeki etkilerini ortaya koymaya hedeflemiştir. Çalışmasında da hedefine yönelik olarak Fethiye üzerinden bir uygulama ile birlikte önceki yıllarla karşılaştırma yapılarak sektörde yaşanan düşüş ortaya konulmuştur.

Erdem(2020) çalışmasında, COVID - 19 salgınına karşı Türkiye'nin izlediği mücadele politikaları incelenmektedir. Salgının ilk anından itibaren izlediği politikalar ve tedbirler belirtilmektedir.

Bae ve Chang (2021) çalışmalarında, Güney Kore vatandaşları üzerinde anket yapılarak COVID - 19 riskinin etkileri ortaya konulmaktadır. COVID - 19 risk algısının, demografik faktörler göz önüne alınarak davranışsal niyet üzerindeki etkisi incelenmektedir. Ayrıca çalışma da salgının etkilerinin küresel toplumda ve bireylerin

yaşamlarında ciddi olumsuz etkilere neden olduğu ve turistlerin davranışlarında ne gibi değişikliklere neden olduğu ortaya konulmaktadır. Bu alışma, küresel olduğu kadar Kore'deki turizm endüstrisi için de pratik çıkarımlar sunmaktadır.

Soylu (2020) alışmasında, COVID - 19'un turizm de ve diğer sektörlerde yol açtığı sonuçları ve bu süreçte nasıl bir yol izlendiği belirtilmektedir. İstihdama, işgücüne, güven indekslerine, tüm ekonomik karar birimlerine ve turizm gelirleriyle arasındaki doğrudan etki üzerinde durulmaktadır. Sektörlerin finansal ve istihdam yapılarının bozulmamasına yönelik atılan adımlar ve uygulanan kısa ve orta vadeli iktisadi politikaları, mali ve parasal teşvik programları ve alınan tedbirler açıklanmaktadır. Salgın, Türkiye ekonomisi üzerindeki makroekonomik etkileri ve ekonomik göstergelerde meydana getirdiği değişimler incelenmektedir.

Bakar ve Rosbi (2020) alışmalarında, COVID - 19'a, etkilerine ve neden olduğu olumsuz etkilerin giderilmesi ve virüsün yayılımının engellenebilmesi için alınan tedbir kararlarına değinilmiştir. Değinilirken bu tedbirlerin neden olduğu sonuçlara da dikkat çekilmiştir. Ayrıca salgının turizm sektörü üzerindeki etkisi arz talep dengesi üzerinde gösterilmiş ve bu dengeye göre salgının başlarda yarattığı panikten dolayı talep de düşüş yaşandığı ve bu düşüşün giderilmesi için fiyatların düşürüldüğünü ancak bu kararın talep te olumlu yönde çok etkisi olmadığı ortaya konulmuştur.

Yüksek ve Kalyoncu (2021) alışmalarında, COVID - 19'un turizm sektörü üzerindeki etkilerinin değerlendirilerek çeşitli turizm paydaşlarının sorunlarının belirlenmesi ve bu sorunlara çözüm önerilerini ve formlar ile toplanan veriler içerik analizi edilerek seyahat acentelerinin, konaklama işletmelerinin ve diğer paydaşların yaşadığı sorunlar, çözüm nerileri ve alternatif model önerilerine ilişkin sonuçları ortaya konulmaktadır.

Çalışkan ve Dayıoğlu Erul (2021) alışmalarında, COVID - 19 krizinden çıkışta uygulanan ekonomik önlemler incelenmiş, kamu politikaları ve COVID - 19 salgınının arasındaki ilişki, ulus devletlerin önemi ve devletin değişen rolü üzerinde durulmaktadır. Yine bu çalışmada krize karşı Türkiye'de alınan ekonomik önlemler ve teşvikler çerçevesinde değerlendirmede bulunmaktadır.

Demir, Günaydın ve şen Demir (2020) alışmalarında, COVID - 19 salgınının, havayolu işletmeleri, otel işletmeleri, tur operatörleri ve seyahat acenteleri, yat ve tekne işletmeleri, yiyecek-içecek işletmelerinin st düzey yöneticileri/sahipleriyle yapılan araştırma sonucunda edinilen verilerle Türkiye'de turizm sektörü üzerindeki gelişimi ortaya konulmakta ve etkisini analiz edilerek sonuçları değerlendirilmektedir. Türkiye'de COVID - 19 ncesi, salgın süreci ve sonrasına ilişkin değerlendirmelerde bulunmaktadır. Bu süreçte alınan tedbirler, hem genel çerçevede hem turizm sektörü açısından vurgulanmaktadır.

Wachyuni ve Kusumaningrum (2020) alışmalarında, model üzerinden COVID – 19'un turistlerin gelecekteki davranışlarında ne gibi değişikliklere yol açacağından bahsedilmiştir. Modele göre salgının başında bireyler tarafından daha temiz ve daha güvenilir olduğu düşüncesiyle doğa turizmi ve kısa süreli tatiller tercih edilmiştir. Ayrıca çalışmada değerkenlere dayanılarak gelecekteki turist tahmini yapılırken, salgının etkilerinin kısa süre içerisinde giderilebileceği turizm toparlanmasına yönelik iyimser bir tutum olduğu gözlenmiştir.

Korkut, Eker, Zeren ve Altunışık (2020) alışmalarında, COVID - 19 salgınının Borsa İstanbul Turizm Endeksi(BIST Turizm) zerindeki etkisi ARDL sınır testi vasıtasıyla incelenmektedir. Diğer bir ifadeyle salgının turizm sektörü üzerindeki etkilerini ekonometrik şekilde incelenmektedir. Yapılan araştırmalarda edinilen bulgular ışığında turizm sektöründe toparlanmaların hızlı şekilde gerçekleşeceğini vurgulanmaktadır. Salgının etkilerinden ve bu etkilerin ülkelerin tüm sektörlerinde ve ekonomik göstergelerinde (turizm gelirleri, ihracat vb.) meydana getirdiği düşüşlerden bahsedilmektedir. COVID - 19 ve BIST turizm endeksi arasında uzun dönemli pozitif, kısa dönemli ise negatif anlamlı bir ilişkinin olduğu ortaya konulmaktadır.

Güner (2021) alışmasında, COVID - 19 salgını sonrasında Türkiye'de ve birkaç gelişmiş ülkelerdeki alınan mali tedbirlerinin içeriği ve uygulanma biçimleri açıklanmaktadır. Ek olarak da alınabilecek vergisel anlamdaki tedbirlerden bahsedilmektedir.

Yapılan alışmalarda, COVID - 19 salgınının dünya ve Türkiye turizminde değişikliklere ve yeniliklere neden olduğu, alınan koruma kararlarının neler olduğunu ve bu sürecin devlet ve işletmeler açısından nasıl yürütüldüğünün açıklanmasına yardımcı olunmuştur.

Çalışmamda da, COVID - 19 salgın süresi boyunca konaklama sektörünün finansal açıdan uğradığı değişimlerin yıllara ve aylara göre dağılımları, bu süreçte hangi kararların alındığı ve işletmelerde neden olduğu sonuçları açıklanmaktadır.

3. Covid-19 Salgınının Konaklama Sektörüne Finansal Etkileri

Türkiye'nin önemli gelir kaynaklarından olan turizm sektörü, uluslararası ticaretin de önemli bir parçasıdır. Turizm, yapısına bağılı olarak olumlu ve olumsuz (sosyal, siyasal, ekonomik ve çevresel) birçok yönden etkilenebilmektedir. COVID - 19 küresel salgını da olumsuz etkileyen faktörlerden biridir (Kıvılcım, 2020; s. 17). COVID - 19 küresel salgın sürecinde dünyada olduğu gibi Türkiye'de de maliyet artışları ve benzeri birçok olumsuz etkiye neden olmuştur. Salgının ortaya çıkışıyla konaklama, eğlence, ulaşım ve yiyecek gibi turizm aktörlerine olan talepler azalmış ve ekonomik ve sosyal açıdan olumsuz sonuçlar ortaya çıkmıştır. Bu olumsuz sonuçlar konaklama sektöründe de finansal açıdan önemli etkilere neden olmaktadır.

Konaklama sektöründeki işletmeler turistik hizmet sunarlar. Öyle ki turistler olmadıkça sektör durma noktasına gelebilmekte ve turizm faaliyetleri sekteye uğrayabilmektedir. COVID - 19 salgınının 11 Mart 2020 yılında ülkemizde ortaya çıkması ile birlikte kişilerde panik baş göstermiştir. Devlette, 13 Mart 2020'de virüsün yayılımını engellemek amacıyla seyahat kısıtlamaları, kafe ve restoranların faaliyetlerine ara verilmesi, kongre ve konser gibi toplu etkinliklerin iptal edilmesi veya ertelenmesi gibi tedbir kararları almıştır (Kıvılcım, 2020; s. 17). Bu alınan kararlar sonucunda sektör geç açılmış ve kararlarında finansal açıdan sonuçları ortaya çıkmıştır.

Salgının konaklama sektörüne etkileri maliyetlerde artış, ekonomik kayıp, gelirlerde azalış, taleplerin azalması, rezervasyon iptalleri, yabancı turistlerin seyahat kısıtlamasından dolayı olmaması, talep azalışı sonucunda oda kapasitelerinin düşürülmesi, müşteri kayıpları ve personel bulmada sıkıntı olarak sıralanabilmektedir (Koçak & Doğru, 2021; s. 106).

Seyahat kısıtlamaları sonucunda uçuşlar ve otel rezervasyonları iptal edilmeye başlamıştır. Sektör de bu dönemde uçuşların iptalinden dolayı yurt içi talebe odaklanılmıştır. 2020 2.çeyreğinde özellikle sektör, yerli vatandaşlarla ayakta kalmaya çalışmıştır. Yaşanan bu süreçte hem yerli hem de yabancı turistlerin sayıları azalmıştır. Aşağıdaki tabloda da salgın sürecinde ülkemizde ki ziyaretçi sayıları gösterilmektedir.

Tablo 1: Türkiye'ye Gelen Yabancı Ziyaretçilerin Yıllara Ve Aylara Göre Dağılımı

AYLAR	YILLAR			% DEĞİŞİM	ORANI
	2019	2020	2021	2020/2019	2021/2020
OCAK	1.539.496	1.787.435	509.787	16,11	-71,48
ŞUBAT	1.670.238	1.733.112	537.976	3,76	-68,96
MART	2.232.358	718.097	905.323	-67,83	26,07
NİSAN	3.293.176	24.238	790.687	-99,26	3162,18
MAYIS	4.022.254	29.829	936.282	-99,26	3038,83
HAZİRAN	5.318.984	214.768	2.047.596	-95,96	853,40
TEMMUZ	6.617.380	932.927	4.360.952	-85,90	367,45
AĞUSTOS	6.307.508	1.814.701	3.982.168	-71,23	119,44
EYLÜL	5.426.818	2.203.482	3.513.453	-59,40	59,45
EKİM	4.291.574	1.742.303	3.471.540	-59,40	99,25
KASIM	2.190.622	833.991	1.763.982	-61,93	111,51
ARALIK	2.147.878	699.330		-67,44	
TOPLAM	45.058.286	12.734.213		-71,74	
11AYLIK TOPLAM	42.910.408	12.034.883	22.819.746	-71,95	89,61

Kaynak: (Kültür Ve Turizm Bakanlığı, 2021)

Tablodan görüldüğü gibi COVID - 19 salgınının ortaya çıkması ve yayılması ile birlikte ziyaretçi sayılarımızda düşüşler meydana gelmiştir. Özellikle 11 Mart 2020'de ilk vakanın görülmesinden sonra virüsün yayılmasını engellemek için 13 Mart 2020'de alınan tedbir kararları sonucunda 2020 yılının 2. Çeyreğinde turizm %67 oranında azalmıştır. Devamında da %100'e yakın oranında bir azalış gerçekleşmiştir. Kısıtlamaların kaldırılması ile birlikte sektör yavaş yavaş hareketlenmeye başlamıştır. 2021 yılında da durumlar düzelmeye başlasa da hala düşük seviyelerde devam etmiştir ve istenen seviyeye gelmemiştir. Ancak 2021 yılının mart ayında uzun bir süreden sonra ilk kez geçen seneye göre daha fazla turist gelmiştir. Sektör mart ayından sonra canlanmış ve eski seviyelerine daha da yaklaşmıştır. COVID - 19 salgını sürecinde özellikle 2021 yılında Türk lirasının hızlı bir şekilde değer kaybetmeye başlaması da Türkiye gelen turist sayılarında artışa neden olduğu düşünülmektedir.

Turist sayılarının artışı da turizm gelirlerimizde yukarı yönlü bir etki yapmaktadır. Aşağıdaki tabloda da ülkemizin son 3 yılına ait turizm gelirleri gösterilmektedir.

Tablo 2: Türkiye'nin Turizm Gelirinin Yıllara ve Aylara Göre Dağılımı

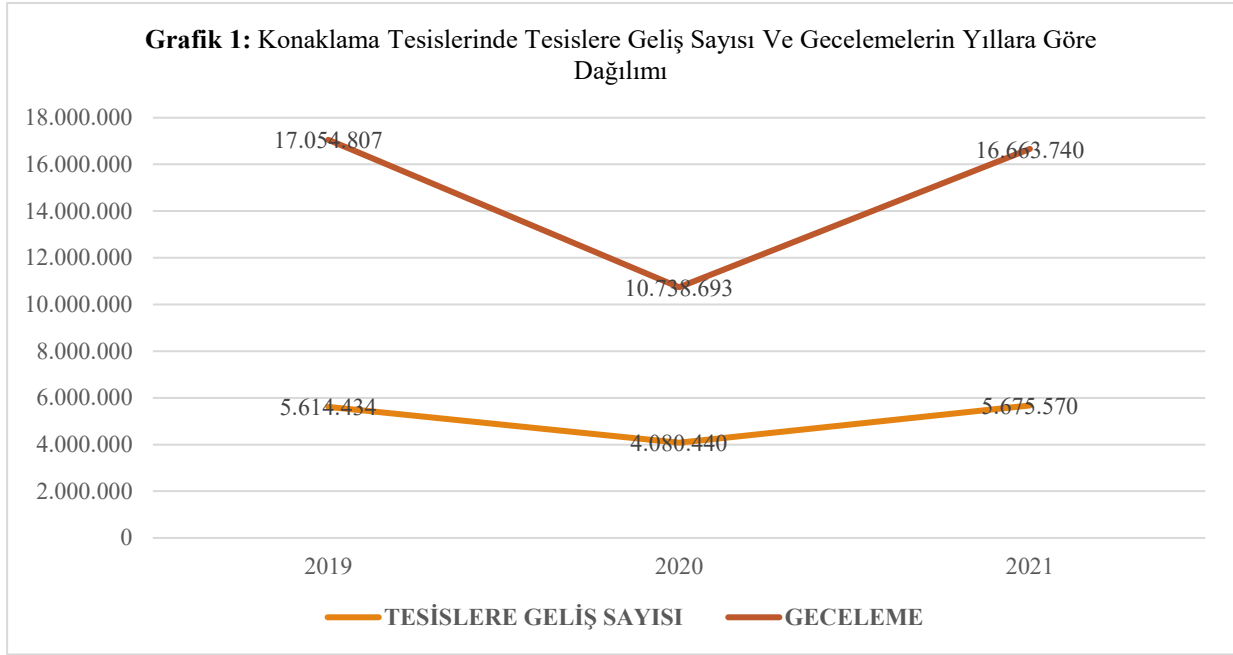
	2019	2020	2021
AYLAR	TURİZM GELİRİ (000 \$)	TURİZM GELİRİ (000 \$)	TURİZM GELİRİ (000 \$)
OCAK	1.585.517	1.834.008	794.908
ŞUBAT	1.359.194	1.479.447	672.063
MART	1.684.968	787.750	985.242
NİSAN	1.996.446	-	876.871
MAYIS	2.639.675	-	757.542
HAZİRAN	3.337.843	-	1.369.215
TEMMUZ	4.384.887	561.409	3.101.319
AĞUSTOS	5.244.124	1.622.303	4.550.461
EYLÜL	4.402.111	1.860.644	3.743.337
EKİM	4.101.484	2.054.889	
KASIM	2.138.195	1.051.951	
ARALIK	1.645.890	806.918	
TOPLAM	34.520.332	12.059.320	

Kaynak: (Türkiye İstatistik Kurumu, 2021)

Salgının ülkemizde yayılmaya başlaması ile turizm potansiyelimizde düşüşler meydana gelmiştir. Ziyaretçi sayılarının azalması sonucunda da salgın sürecinde turizm geliri de azalmıştır. Özellikle 2020 yılının 2.çeyreğinde tam kapanma sonucu gelir elde edilememiştir. 2020 yılında ülkemizde salgının ortaya çıkması sonucu turizm geliri bazı aylarda %50 bazılarında ise daha da fazla oranda azalış göstermektedir. Konaklama işletmeleri ekonomik açıdan sıkıntılı dönem geçirmiş ve geçirmeye de devam etmektedir. 2020 yılının 3.çeyreğinde alınan tedbir kararlarının bir nebze esnetilmesi ile birlikte turizm hareketlenmiştir. Konaklama sektörü, tam rahatlama da en azından faaliyetlerine yeniden başlayarak giderlerini karşılamaya başlamıştır. 2021 yılının 3.çeyreğine kadar da aynı şekilde devam etmektedir. 3.çeyrekte itibaren ise sektör hızlı şekilde canlanmış ve 2020 yılının aynı dönemine göre %50 den fazla artış yaşanmıştır.

COVID - 19 salgın döneminde konaklama işletmeleri çok zor durumlarda kalmıştır. Birçoğu çalışanlarını işten çıkararak maliyetlerini azaltmayı amaçlamıştır. İşten çıkarımların olmaması ve işletmelere yardım amaçlı devlet tarafından teşvik ve koruma paketi açıklanmıştır. Bu paket, otellerin kredi ödemelerinin ertelenmesi, vergi indirimleri gerçekleştirilmesi ve otellere giderlerinin karşılanması için belirli miktarda fon sağlanması gibi kararları kapsayan bir pakettir (Çalışkan & Dayıoğlu Erul, 2021; s. 35). Bu paket konaklama işletmelerinin toparlanmasına biraz yardımcı olsa da yine salgının sürecinin getirdiği belirsizlik ve vatandaşların sağlık güvenliği korkularından dolayı evlerinde kalmayı tercih etmeleri sebebiyle sektör tam hareketlenememiştir.

COVID - 19 salgın süresi boyunca otellerde kalmak zorunda olan müşteriler tarafından, daha kısa süreli ve günü birlik konaklama tercih edilmiştir (Doğru & Koçak, 2021; s. 106). COVID - 19 virüsü, tesislere geliş sayılarında ve konaklama sürelerinde de değişiklikler meydana getirmiştir. Aşağıdaki tabloda da son 3 yıla ait tesislere geliş sayıları ve müşterilerin konaklama işletmelerindeki geceleme sayıları gösterilmektedir.

Kaynak: (Kültür Ve Turizm Bakanlığı, 2021)

Yukarıdaki grafikten anlaşıldığı üzere 2020 yılında tesislere geliş sayılarında ve işletmelerde geceleme sayılarında düşüşler gözlenmektedir. Bu sürede iş ve benzeri kaynaklı seyahat etmek zorunda kalanlar işlerini halledip, kısa süre içerisinde dönmüşlerdir. Tatil planlayanlar ise eskisi gibi uzun süreli değil, daha çok kısa süreli tatil planları yapmışlardır (Doğru & Koçak, 2020; s. 106). 2020 yılında tesislere gelenlerin sayısı %37,03 oranında azalmaktadır. 2021 yılında da 2020 yılına göre % 55,17 oranında artmaktadır. Sektör toparlanmaya başlamıştır. Aynı şekilde bu süreçte konaklama sayıları da azalmaktadır. Öyle ki, 2020 yılında bir önceki yıla göre % 27,32 oranında azalırken, 2021 yılında da 2020 yılına göre % 39,09 oranında artmaktadır.

COVID - 19 salgın döneminde otellere olan taleplerde de azalmıştır. Talep azalmaları, işletmelerin doluluk oranlarında düşüşe neden olmuştur. Ülkemizde salgının ortaya çıktığı ilk süreçte özellikle otellerin doluluk oranları ciddi şekilde düşmüştür. Aşağıda tabloda da otellerin doluluk oranları ve son 2 yılın kendinden önceki yıla göre değişimi gösterilmektedir.

Tablo 3: Konaklama İşletmelerinin Doluluk Oranlarının Yıllara Ve Aylara GÖre Dağılımı

AYLAR	YILLAR			DEĞİŞİM ORANLARI	
	2019	2020	2021	2019/2020	2020/2021
OCAK	37,97	39,42	18,08	% 3,82	-% 54,13
ŞUBAT	34,44	35,27	19,59	% 2,41	-% 44,46
MART	40,28	19,30	26,07	-% 52,09	% 35,08
NİSAN	45,48	3,00	19,13	-% 93,4	% 537,67
MAYIS	54,94	2,93	21,55	-% 94,66	% 635,49
HAZİRAN	72,39	8,02	38,23	-% 88,92	%376,68
TEMMUZ	82,75	22,09	68,77	-% 73,31	% 211,32
AĞUSTOS	85,71	43,86	72,00	-% 48,83	% 64,16
EYLÜL	73,86	31,38	61,58	-% 57,51	% 96,24
EKİM	65,37	39,18	59,78	-% 40,06	% 52,58
KASIM	38,49	19,99		-% 48,06	
ARALIK	37,96	14,48		-% 61,85	
TOPLAM	58,90	22,83	42,99	-% 61,24	% 88,3

Kaynak: (Kültür Ve Turizm Bakanlığı, 2021)

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın verilerine göre COVID - 19 vakalarının Türkiye'de görölmeye başlandığı Mart ayından itibaren otel doluluk oranları azalmaktadır. Özellikle alınan tedbir ve kısıtlama kararları sonucu uçuşların ve seyahatlerin yasaklanmasıyla birlikte yabancı turistlerin gelişi engellenmiştir. Dini ve Resmi Bayram tatillerinde uygulanan sokağa çıkma yasakları ile 31 ilde uygulanan giriş-çıkış kısıtlamaları ile birlikte de yerli turistin gelişi engellenmiştir (Yazıcı Ayyıldız, 2020; s. 3328). Tüm bunların sonucunda oteller müşteri kayıpları yaşamış ve işletmelerinin doluluk oranları azalmıştır. Türkiye'nin Mart 2020'de otel doluluk oranları, 2019 yılının aynı dönemine oranla %52,09 azalarak 19,30 olarak gerçekleşmiştir. 2021 yılının Mart ayına kadar da bu azalış devam etmektedir. Mart ayından sonra oranlar özellikle yaz mevsiminde ciddi şekilde artış göstermiştir.

Bir yandan da otel işletmeleri tarafından talebi arttırmak ve durumlarını düzeltmek için toplantılar düzenlenmiş ve sonuç olarak da işletmeler için tedbir kararları alınmıştır. Bunlar ise; ortak kullanım alanlarının hijyeni, dezenfektan kullanım zorunluluğu, odaları sık sık hijyen kurallarına uygun şekilde temizleme, müşterileri bilgilendirme, maske kullanım zorunluluğu, şezlong sayısının azaltılması, her şey dâhil sistemi bırakılarak kişiye özgü ürün seçeneklerinin artması, ortak alanların kapasitesinin azaltılması gibi tedbir kararları alınmıştır (Altınay Özdemir, 2020; s. 222). Bu kararlar ile birlikte talebi arttırmak hedeflenmiştir. Ancak bu kararlar aynı zamanda maliyetleri de arttırmaktadır. İşletmeler kar elde edebilmek için maliyetlerdeki bu artışları konaklama ücretlerine yansıtması ve ücret artışına neden olmuştur. Bunların yanı sıra sektör işleyişleri, bu salgın sürecinde teması azaltmak için dijitalleşme uygulamaları üzerinden gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu uygulama ile birlikte verimlilik artırılması hedeflenmektedir. Yine dijitalleşme uygulamaları kullanımlarına geçilmesi ile birlikte maliyetlerde artmaktadır (Zengin & Turan , 2021; s. 17).

Konaklama işletmeleri bu süreçte işletmelerinin ticari faaliyetlerinin devamlılığını sağlamaya çalışmış ve dikey büyüme yerine yatay büyümeye doğru yönelmiştir.

4. Uygulama Örneği

Bu uygulama ile birlikte COVID - 19 sürecinin konaklama sektörüne finansal etkilerinin bir şirket örneği ile gösterilmesi hedeflenmektedir. Bunun için salgın öncesindeki 1 yıl ve salgın sürecindeki yıllar baz alınarak mali analiz teknikleri kullanımı ile birlikte salgının KUŞTUR KUŞADASI ANONİM ŞİRKETİ'nin finansal kalemlerinde neden olduğu etkiler ortaya konulmaktadır. Veriler Kamuyu Aydınlatma Platformu'ndan alınmış olup aşağıda gösterilmektedir. Tablodan da gördüğümüz gibi, şirket pandeminin başında biraz zor duruma düşmüş ancak daha sonra eski haline dönmeye başlanmıştır. Tam olarak eski haline dönmese de toparlanmaktadır.

Őimdi ise KUŞTUR KUŞADASI ANONİM ŞİRKETİ 'nin finansal tabloların incelenmektedir. Şirketin son 3 yıllık bilanço ve kar/zarar tablosu aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 4: Kuştur Kuşadası Anonim Şirketi'nin 2019-2020-2021 Dönemlerine Ait Finansal Durum Tablosu

FİNANSAL DURUM TABLOSU	2019/12	2020/12	2021/06
Sunum Para Birimi	TL	TL	TL
Finansal Tablo Niteliği	Konsolide Olmayan	Konsolide Olmayan	Konsolide Olmayan
Dönen Varlıklar	25.082.244	20.562.316	24.828.980
Nakit ve Nakit Benzerleri	23.429.529	17.560.840	19.819.230
Finansal Yatırımlar	1.091	1.007	1.012
Ticari Alacaklar	59.107	38.884	1.470.372
Diğer Alacaklar	3.822	3.822	196.357
Stoklar	1.306.726	1.807.423	1.929.288
Peşin Ödenmiş Giderler	147.258	57.498	99.884
Cari Dönem Vergisiyle İlgili Varlıklar	39.952	416.951	482.747
Diğer Dönen Varlıklar	94.759	675.891	830.090
Duran Varlıklar	27.913.214	29.194.785	28.469.369
Finansal Yatırımlar	48.504	50.809	50.809
Diğer Alacaklar	13.221	13.221	13.221
Maddi Duran Varlıklar	27.824.552	27.682.041	26.852.028
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	26.799	9.072	4.537

Peşin Ödenmiş Giderler	588	293	841
Ertelenmiş Vergi Varlığı	-	1.439.349	1.547.933
Toplam Varlıklar	52.995.458	49.757.101	53.298.349
Kısa Vadeli Yükümlölükler	2.982.372	1.779.436	5.117.971
Uzun Vadeli Yükümlölükler	703.982	577.619	940.625
TOPLAM YÜKÜMLÖLÜKLER	3.686.354	2.357.055	6.058.596
TOPLAM ÖZKAYNAKLAR	49.309.104	47.400.046	47.239.753
TOPLAM KAYNAKLAR	52.995.458	49.757.101	53.298.349

Kaynak: (KAMUYU AYDINLATMA PLATFORMU, 2021)

Tablo 5: Kuştur Kuşadası Anonim Şirketi'nin 2019-2020-2021 Dönemlerine Ait Gelir Tablosu

Kar Veya Zarar Ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu	2019/12	2020/12	2021/06
Sunum Para Birimi	TL	TL	TL
Finansal Tablo Niteliği	Konsolide Olmayan	Konsolide Olmayan	Konsolide Olmayan
Hasılat	38.510.554	4.146.413	2.636.443
Satışların Maliyeti	-20.531.700	-8.427.811	-4.402.861
Brüt Kâr (Zarar)	17.978.854	-4.281.398	-1.766.418
Esas Faaliyet Kârı (Zararı)	14.380.291	-6.212.971	-2.944.613
Finansman Geliri (Gideri) Öncesi Faaliyet Kârı (Zararı)	14.377.536	-6.210.216	-2.944.613
Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kârı (Zararı)	17.452.291	-183.303	-183.345
Sürdürülen Faaliyetler Dönem Kârı (Zararı)	14.039.745	1.463.376	-91.867
Net Dönem Kârı (Zararı)	14.039.745	1.463.376	-91.867
Diğer Kapsamlı Gelir (Gider)	3.193	137.292	-68.426
Toplam Kapsamlı Gelir (Gider)	14.042.938	1.600.668	-160.293

Kaynak: (KAMUYU AYDINLATMA PLATFORMU, 2021)

4.1. Likitide Oranları

Likitide oranları; cari oran, asit test oranı, nakit oran ve işletme sermayesinden oluşmaktadır. Bunlara ilişkin işletmenin bilgileri aşağıda gösterilmektedir.

$$\text{Cari Oran 2019} = 25.082.244 / 2.982.372 = 8,41$$

$$\text{Cari Oran 2020} = 20.562.316 / 1.779.436 = 11,55$$

$$\text{Cari Oran 2021} = 24.828.980 / 5.117.971 = 4,85$$

Cari oran 2020 yılında artış göstermiştir. Şirketin borç ödeme gücü 2019 yılına göre daha da yükselmiştir. Şirket likitidesi yüksek, kısa vadeli borçlarını kolaylıkla ödeyebiliyordur. 2021 yılında ise Şirketin kısa vadeli borç ödeme gücü yine yüksektir. Ancak 2020 yılına göre 2021 yılında ise cari oran bir anda düşmüştür. Bunun nedeni de kısa vadeli yükümlölüklerin aniden artmasıdır. Öyle ki 2021 yılında kısa vadeli borç ödeme gücü azalmıştır ve geçen yıla göre kısa vadeli borçlarını öderken daha zorlanmıştır.

$$\text{Asit Test Oranı 2019} = (25.082.244 - 1.306.726) / 2.982.372 = 7,97$$

$$\text{Asit Test Oranı 2020} = (20.562.316 - 1.807.423) / 1.779.436 = 10,53$$

$$\text{Asit Test Oranı 2021} = (24.828.980 - 1.929.288) / 5.117.971 = 4,47$$

Asit test oranı 2020 yılında artmıştır. 2021 yılında da 2020 yılına göre azalış göstermiştir. 3 yılda da asit test oranı istenen seviyenin üzerindedir. 3 yılda da şirketin kısa vadeli borç ödeme gücü yüksektir. İşletme borçlarını çevirebiliyordur, rahatlıkla ödeyebilir durumdadır.

$$\text{Nakit Oran 2019} = (1.091 + 23.429.529) / 2.982.372 = 7,85$$

$$\text{Nakit Oran 2020} = (1.007 + 17.560.840) / 1.779.436 = 9,86$$

$$\text{Nakit Oran 2021} = (1.012 + 19.819.230) / 5.117.971 = 3,87$$

3 yılda da nakit oranları istenen seviyenin üzerindedir. 2020 yılında oran 2019'a göre artmıştır. Bu da demek oluyor ki; şirket 2020 yılında geçen seneye göre borçlarını öderken daha çok nakdi vardır. Ancak bu orandaki artışın nedeni kısa vadeli borçlardaki azalıştan kaynaklıdır. 2021 yılında da bu oran neredeyse % 50'den fazla azalış göstermiştir. Bu yılda nakit ve nakit benzeri kaynaklarda artış olsa bile kısa vadeli yükümlölüklerdeki artışın daha fazla olmasından dolayı nakit oranı azalmıştır.

$$\text{İşletme Sermayesi 2019} = 25.082.244 - 2.982.372 = 22.099.872$$

$$\text{İşletme Sermayesi 2020} = 20.562.316 - 1.779.436 = 18.782.880$$

$$\text{İşletme Sermayesi 2021} = 24.828.980 - 5.117.971 = 19.711.009$$

Salgın sürecinin Türkiye'de görölmeye başlamasıyla tutar 2020 yılında azalmıştır. 2021 yılında da bu tutar az da olsa artış göstermiştir. Genel olarak baktığımızda bu 3 yılda da şirket faaliyetlerine devam edebilmesi için gerekli nakit paraya sahiptir.

4.2. Mali Yapı Oranları

Mali Yapı Oranları; toplam borç oranı ve toplam borç/toplam özkaynak oranlarından oluşmaktadır. Bunlara ilişkin işletmenin bilgileri aşağıda gösterilmektedir.

$$\text{Toplam Borç Oranı 2019} = (3.686.354 / 52.995.458) * 100 = \% 6$$

$$\text{Toplam Borç Oranı 2020} = (2.357.055 / 49.757.101) * 100 = \% 4$$

$$\text{Toplam Borç Oranı 2021} = (6.058.596 / 53.298.349) * 100 = \% 11$$

Toplam borç oranı 2020 yılında 2019 yılına göre azalış göstermiştir. 2021 yılında da 2020 yılına göre artış göstermiştir. şirketin borçları artmıştır. Ancak 3 yılda da oran istenen seviyededir.

$$\text{Toplam Borç / Toplam Özkaynaklar 2019} = (3.686.354 / 49.309.104) * 100 = \% 7$$

$$\text{Toplam Borç / Toplam Özkaynaklar 2020} = (2.357.055 / 47.400.046) * 100 = \% 4$$

$$\text{Toplam Borç / Toplam Özkaynaklar 2021} = (6.058.596 / 47.239.753) * 100 = \% 12$$

Bu oranın Türkiye'de 1'den büyük olması gerekir. Toplam borç oranı 2020 yılında bir önceki yıla göre azalmıştır. 2021 yılında ise 2020 yılına göre artış göstermiştir. Ancak 3 yılda da istenen seviyenin altında geerleşmiştir.

4.3. Faaliyet Oranları

Faaliyet oranları; alacak devir hızı, alacak tahsil süresi, stok devir hızı ve stok devir süresinden oluşmaktadır. Bunlara ilişkin işletmenin bilgileri aşağıda gösterilmektedir.

$$\text{Alacak Devir Hızı 2019} = 38.510.554 / ((59.107 + 821.299) / 2) = 87,48$$

$$\text{Alacak Tahsil Süresi 2019} = 4,11$$

$$\text{Alacak Devir Hızı 2020} = 4.146.413 / ((38.884 + 1.470.372) / 2) = 5,49$$

$$\text{Alacak Tahsil Süresi 2020} = 360 / 5,49 = 65,57$$

$$\text{Alacak Devir Hızı 2021} = 2.636.443 / ((1.470.372 + 38.884) / 2) = 3,49$$

$$\text{Alacak Tahsil Süresi 2021} = 360 / 53,81 = 103$$

Alacak devir hızı, 2020 yılında ciddi bir şekilde düşmüştür. Bu düşüş 2021 yılında da devam etmiştir. Salgından önce (2019 yılında) şirket, 4 günde bir alacaklarını tahsil ederken salgının başladığı 2020 yılında bu süre 65 günde bir olmuş ve 2021 yılında ise de 103 günde bir alacaklarını tahsil etmeye başlamıştır. Buradan da anlaşılacağı üzerine şirketin alacaklarını tahsil kabiliyeti azalmıştır. Yani, alacaklarını daha yavaş paraya dönüştürebiliyordur.

$$\text{Stok Devir Hızı 2019} = 20.531.700 / ((1.306.726 + 1.572.924) / 2) = 14,25$$

$$\text{Stok Devir Süresi} = 360 / 14,25 = 25$$

$$\text{Stok Devir Hızı 2020} = 8.427.811 / ((1.807.423 + 1.306.726) / 2) = 5,41$$

$$\text{Stok Devir Süresi 2020} = 360 / 5,41 = 66$$

$$\text{Stok Devir Hızı 2021} = 4.402.861 / ((1.929.288 + 1.807.423) / 2) = 2,35$$

$$\text{Stok Devir Süresi 2021} = 360 / 2,35 = 153$$

İşletmenin 3 yıl içerisinde stok devir hızı hızla düşmüştür. İşletme 2019 yılında stoklarını 25 günde bir nakde çevirebiliyorken, bu süre 2020 yılında 66 günde bir ve 2021 yılında da 153 günde bir olmuştur. İşletme 2020 ve 2021 yıllarında, 2019 yılına göre stoklarını eritmede zorlanmıştır.

4.4. Karlılık Oranları

Karlılık oranları, brüt kar marjı, net kar marjı ve özsermaye karlılığı'ndan oluşmaktadır. Bunlara ilişkin işletmenin bilgileri aşağıda gösterilmektedir.

$$\text{Brüt Kar Marjı 2019} = (17.978.854 / 38.510.554) * 100 = \% 46$$

$$\text{Brüt Kar Marjı 2020} = (-4.281.398 / 4.146.413) * 100 = \% -103,25$$

$$\text{Brüt Kar Marjı 2021} = (-1.766.418 / 2.636.443) * 100 = \% -67$$

Brüt kar marjı normalde %20-25 arasında olması istenir. 2019 yılında da bu marj istenen seviyenin üstündedir ve şirket bu yıl iyi durumdadır. Ancak salgının etkisinin görölmeye başlamasıyla birlikte şirketin brüt kar marjı -%103 oranında azalmıştır ve 2021 yılında da azalış devam etmiştir.

$$\text{Net Kar Marjı 2019} = (14.039.745 / 38.510.554) * 100 = \% 36$$

$$\text{Net Kar Marjı 2020} = (1.463.376 / 4.146.413) * 100 = \% 35$$

$$\text{Net Kar Marjı 2021} = (-91.867 / 2.636.443) * 100 = \% -3,48$$

Şirketin 2019 ve 2020 yılında durumu iyi iken 2021 yılında negatif duruma düşmüştür. Şirket, salgının başladığı yıl olan 2020 yılında azalış göstermemiştir. Bunun nedeni net kar'ı azalış gösterirken hasılatında (net satışlar) azalış olması nedeniyle net kar marjı 2020 yılında düşmemiştir. Ancak 2021 yılında şirketin net kar elde edememesi, zarar etmesi nedeniyle bu marj eksiye düşmüştür. Şirket artık net kar elde edememiştir.

$$\text{Özsermaye Karlılığı 2019} = (14.039.745 / 49.309.104) * 100 = \% 28,47$$

$$\text{Özsermaye Karlılığı 2020} = (1.463.376 / 47.400.046) * 100 = \% 3,08$$

$$\text{Özsermaye Karlılığı 2021} = (-91.867 / 47.239.753) * 100 = \% -0,19$$

Şirketin öz sermaye karlılığı da salgın sürecinde ciddi şekilde azalmıştır. Öyle ki şirketin öz sermaye karlılığı 2021 yılında azalış göstermiştir. Şirket artık yatırdığı parasından kar elde edemiyordur.

Buradan da anlaşılacağı üzere şirketin salgın sürecinde hasılatı çok azalmıştır, ekonomik sıkıntılar yaşamış ve faaliyetlerine devam etmekte zorlanmaktadır. Şirketin kar marjlarına baktığımızda ise 2019 yılında karlı bir şirket iken 2020 yılında kar elde edememiş, karının çoğunu kaybetmiştir. 2021 yılında da zarar etmiştir. Şirket bu şekilde zarar etmeye devam ederse şirket iflas edebileceğı düşünölmektedir.

Tablo 4: Kuştur Kuşadası Anonim Şirketi'nin 2019-2020-2021 Dönemlerine Ait Oran Tablosu

ORANLAR	2019	2020	2021
Cari Oran	8,41	11,55	4,85
Asit Test Oranı	7,97	10,53	4,47
Nakit Oran	7,85	9,86	3,87
İşletme Sermayesi	22.099.872	18.782.880	19.711.009
Toplam Borç	6	4	11
Toplam Borç/Toplam Özkaynaklar	7	4	12
Alacak Devir Hızı	87,48	5,49	3,49
Alacak Tahsil Süresi	4,11	65,57	103
Stok Devir Hızı	14,25	5,41	2,35
Stok Devir Süresi	25	66	153
Brüt Kar Marjı	46	-103,25	-67
Net Kar Marjı	36	35	-3,48

Özsermaye Karlılığı	28,47	3,08	-0,19
---------------------	-------	------	-------

Yukarıda incelenen şirket ve turizm sektöründeki diğer şirketlerin birçoğu aynı şekilde salgın sürecinden finansal açıdan olumsuz yönde etkilenmiş ve ekonomik açıdan zor durumlarda kalmışlardır.

5. Sonuç

COVID - 19 hem Dünya’da hem de Türkiye’de ekonomik, sosyolojik ve psikolojik olarak tüm sektörler üzerinde ciddi olumsuz etkilere neden olan bir salgındır. Bu süreçten en çok etkilenen sektörlerin başında da turizm sektörü gelir. Turizm sektörünün tüm birimlerinde(doğa, ulaşım, yiyecek ve içecek, konaklama ve benzeri) keskin düşüşlere neden olmuştur. Türkiye için çok önemli bir sektör olan turizm, GSYH içerisinde de önemli bir paya sahiptir. COVID – 19 salgını da turizm sektörünü her açıdan olumsuz yönde etkilemiştir. 2020 Mart sonrası pandemi süresince uygulanan kısıtlamalar ve yasaklar ile birlikte turizm faaliyetleri neredeyse durma noktasına gelmiştir. Konaklama sektörü de kötü etkilenenlerin başında gelmiştir. Kısıtlamaların ve yasakların esnetilmesi sonucu 2020 yılının Haziran ayı ile beraber, Türkiye’deki turizm işletmeleri olağanüstü koşullar altında, kontrollü ve düşük kapasiteli olarak yeniden faaliyetlerine başlamıştır. Bu çalışmada da salgının etkileri ve sonuçlarının finansal açıdan değerlendirilmesi yapılmıştır.

COVID - 19 salgını süreci birçok turizm sektöründeki işletmeler ve şirketlerde ekonomik açıdan daralmalara ve küçülmelere neden olmuştur. Öyle ki, şirketlerin birçoğunun hasılatlarında %100 den fazla bir azalış meydana gelmiş ve kar elde eden işletmeler bu süreçte zarar etmiştir. Salgının ortaya çıkışından bu zamana kadar hem ülkemize hem de işletmelere olumsuz yönde finansal etkileri olmuştur. Bu finansal etkiler turizm gelirlerinde, konaklama işletmelerinin müşteri kayıplarında, işletmelerin maliyet artışları gibi önemli finansal kalemlerde kendini göstermektedir. İşletmeler salgın süresince faaliyetlerine devam etmekte zorlanmaktadır. Salgının ne zaman biteceği belirsiz olduğundan dolayı, bu etkilerin ülkemiz üzerinde gözükmeye devam edeceği düşünülmektedir. Bu belirsizlik, kişilerin seyahat planlarını da etkilemiş ve etkilemeye de devam etmektedir.

Bu çalışmada turizm sektörü alanında birçok işletme olduğu için tek bir işletme üzerinden mali analiz teknikleri ve karşılaştırma yöntemleri kullanılarak genelleme yapılmaya çalışılmıştır. Bu konu üzerine ayrıca topsis methodu ile birlikte analiz yapılarak da çalışma gerçekleştirilebilmektedir.

Kaynakça

Makaleler

AKDURU, H. E. (2020). Covid-19 Pandemisinin Konaklama Sektörü Üzerine Etkisi: Bodrum/ Türkiye’den Bir Araştırma. *Electronic Turkish Studies*, s. 15(8).

AKPINAR, A., & SELÇUK, Ç. (2021). Koşul Bağımlılık Kuramı Bağlamında COVID-19 Krizi: Otel Yönetimleri Örneği. https://www.researchgate.net/profile/Arif-Akpınar/publication/355983796_Kosul_Bagimlilik_Kurami_Baglaminda_COVID-19_Krizi_Otel_Yonetimleri_Ornegi/links/6188e35507be5f31b7586604/Kosul-Bagimlilik-Kurami-Baglaminda-COVID-19-Krizi-Otel-Yoenetimleri-Oernegi.pdf adresinden alındı

ALTINAY ÖZDEMİR, M. (2020). Covid-19 Salgını Sonrası Alınan Önlemlerle Turizm: Muhtemel Senaryolar. *Journal of Recreation and Tourism Research/JRTR*, s. 7(2), 222-238.

AYYILDIZ, A. Y. (2020). COVID-19 SALGIN DÖNEMİNDE OTELLERİN PAZARLAMA STRATEJİLERİ: KUŞADASI ÖRNEĞİ. *Business & Management Studies: An International Journal* .

BAE , S., & CHANG, P.-J. (2020). The effect of coronavirus disease-19 (COVID-19) risk perception on behavioural intention towards ‘untact’ tourism in South Korea during the first wave of the pandemic (March 2020). *Current Issues in Tourism*, 24(7), 1017 - 1035.

BAHAR, O., & ÇELİK İLAL, N. (2020). Coronavirüsün (Covid-19) turizm sektörü üzerindeki ekonomik etkileri. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, s. 6(1), 125-139. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1097569> adresinden alındı

BAKANLIĞI, T. S. (2020). *T.C. Sağlık Bakanlığı*. T.C. Sağlık Bakanlığı: <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66300/covid-19-nedir-.html> adresinden alındı

BAKANLIĞI, T. S. (2021, Kasım 17). COVID-19 SALGIN YÖNETİMİ VE ÇALIŞMA REHBERİ. *Bilimsel Danışma Kurulu Çalışması*.

BAKAR, N., & ROSBİ, S. (2020). Effect of Coronavirus disease (COVID-19) to tourism industry. *International Journal of Advanced Engineering Research and Science (IJAERS)*, 7(4), 188 - 193.

ÇALIŞKAN, A., & DAYIOĞLU ERUL, R. (2021). *KORONAVİRÜS KRİZİNDEN ÇIKIŞTA TÜRKİYE'DE ALINAN EKONOMİK ÖNLEMLER VE KAMU POLİTİKALARININ ÖNEMİ*. <https://www.vergiraporu.com.tr/upImage/org/RANADAYIOGLU7b7e4.PDF> adresinden alındı

ÇITAK, N., & ÇALIŞ, Y. (2020). COVID-19 SALGININ TURİZM SEKTÖRÜNE OLAN FİNANSAL ETKİLERİ. *İda Academia Muhasebe ve Maliye Dergisi*, s. 3(2), 110-132. <http://www.idaacademia.org/en/download/article-file/1121957> adresinden alındı

DEMİR, M., GÜNAYDIN, Y., & ŞEN DEMİR, Ş. (2020). Koronavirüs (Covid-19) salgınının Türkiye'de turizm üzerindeki öncülleri, etkileri ve sonuçlarının değerlendirilmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, s. 6(1), 80-107. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1097284> adresinden alındı

DOĞRU, E., & KOÇAK, E. (2021). COVID-19 SALGINININ KONAKLAMA İŞLETMELERİNE ETKİSİ (FETHİYE ÖRNEĞİ). *Doğu Coğrafya Dergisi*, 26(45), 106-124.

ERDEM, İ. (2020). Koronavirüse (Covid-19) Karşı Türkiye'nin Karantina ve Tedbir Politikaları. *Electronic Turkish Studies*, s. 15(4), 377-388. https://www.researchgate.net/profile/Izzet-Erdem/publication/344145439_Koronaviruse_Covid-19_Karsi_Turkiye'nin_Karantina_ve_Tedbir_Politikalari/links/5faa7f1f458515157bfc1ff7/Koronaviruese-Covid-19-Karsi-Tuerkiyenin-Karantina-ve-Tedbir-Politikalari.pdf adresinden alındı

GÜLER, K. C. (2021). KORONAVİRÜS (COVID-19) PANDEMİSİ VE UYGULANAN MALİ TEDBİRLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ. *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*.

KAMUYU AYDINLATMA PLATFORMU. (tarih yok). <https://www.kap.org.tr/tr/sirket-finansal-bilgileri/4028e4a140f2ed710141179bf0630308> adresinden alındı

KIVILCIM, B. (2020, Haziran 30). COVID-19 (YENİ KORONAVİRÜS) SALGINININ TURİZM SEKTÖRÜNE MUHTEMEL ETKİLERİ. *Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, s. 4(1), 17-27. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1115819> adresinden alındı

KOÇAK, E., & DOĞRU, E. (2021). COVID-19 SALGINININ KONAKLAMA İŞLETMELERİNE ETKİSİ (FETHİYE ÖRNEĞİ). *DOĞU COĞRAFYA DERGİSİ*, 106-124.

KORKUT, Y., EKER, M., ZEREN, F., & ALTUNIŞIK, R. (2020). Covid-19 Pandemisinin Turizm Üzerindeki Etkileri: Borsa İstanbul Turizm Endeksi Üzerine Bir İnceleme. *Gaziantep University Journal of Social Sciences, 19(COVID-19 Special Issue)*, s. 71-86. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1218463> adresinden alındı

MARMARİS ALTINYUNUS TURİSTİK TESİSLER A.Ş. (tarih yok). KAMUYU AYDINLATMA FORMU: <https://www.kap.org.tr/tr/sirket-finansal-bilgileri/4028e4a140f2ed710141179bf0630308> adresinden alındı

SINIR İSTATİSTİKLERİ AYLIK BÜLTENİ. (tarih yok). KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI. adresinden alındı

TURAN, O., & ZENGİN, B. (2021). COVID-19 Sürecinde Konaklama İşletmeleri İçin Dijital Pazarlamanın Önemi Üzerine Bir Araştırma: Kocaeli Örneği.

WACHYUNİ, S., & KUSUMANİNGRUM, D. (2020). The Effect of COVID-19 Pandemic: How are the Future Tourist Behavior? *Journal of Education, Society and Behavioural Science*, 33(4), 67 - 76.

YAZICI AYYILDIZ, A. (2020). COVID-19 SALGIN DÖNEMİNDE OTELLERİN PAZARLAMA STRATEJİLERİ: KUŞADASI ÖRNEĞİ. *Business & Management Studies: An International Journal*, s. 8(3), 3328.

YÜKSEK, G., & KALYONCU, M. (2021). COVID-19 KÜRESEL SALGINININ TURİZM SEKTÖRÜ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ. *Journal of Gastronomy Hospitality and Travel*, s. 4(1), 85-101. https://www.researchgate.net/profile/Merve-Kalyoncu/publication/352870478_COVID-19_KURESEL_SALGINININ_TURIZM_SEKTORU_UZERINDEKİ_ETKİLERİ_EFFECTS_OF_COVID-19_PANDEMIC_IN_TOURISM_SEKTÖR/links/60e4451d299bf1ea9ee5eb20/COVID-19-KÜRESEL-SALGINININ-TURİZM-SEKT adresinden alındı

ZENGİN, B., & TURAN, O. (2021). COVID-19 Sürecinde Konaklama İşletmeleri İçin Dijital Pazarlamanın Önemi Üzerine Bir Araştırma: Kocaeli Örneği. *Journal of New Tourism Trends*, 2(1), 17-34.

İnternet Kaynakları

(2021). KAMUYU AYDINLATMA PLATFORMU: <https://www.kap.org.tr/tr/sirket-bilgileri/ozet/4028e4a141462df201414f97fa07221a> adresinden alındı

(2021). Kültür Ve Turizm Bakanlığı. adresinden alındı

(2021). Türkiye İstatistik Kurumu: <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=turizm> adresinden alındı

(2021). TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU: <https://data.tuik.gov.tr/Search/Search?text=TUR%C4%B0ZM> adresinden alındı